

Aan: de voorzitter en de leden van de Tweede Kamer commissie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Datum

Utrecht, 02 maart 2020

contactpersoon

Dhr. M. Mathijssen

ons kenmerk

UIT.20.02882

contactgegevens

mathijssen@sociaalwerk.nl / 06-29259413

Onderwerp

Reactie Sociaal Werk Nederland op de Sociale Staat van Nederland 2019
t.b.v. AO 4 maart 14-17.00 uur.

Geachte heer, mevrouw,

De Sociale Staat van Nederland begint in de wijk

"In algemene zin gaat het goed met de kwaliteit van leven in Nederland (...)." Zo begint de [kabinetsreactie](#) (25 november 2019) op de [Sociale Staat van Nederland 2019](#). Maar het kabinet vervolgt: "Tegelijkertijd concludeert het SCP dat er achterblijvers zijn: sommige mensen kunnen meekomen in een veranderende wereld of profiteren daar juist van; maar andere mensen kunnen niet aanhaken of raken hun aansluiting juist kwijt.

Dat veel mensen achterblijven – of zich zorgen maken over achterblijven – is een ontwikkeling die het kabinet zorgen baart. (...) Te veel mensen hebben het gevoel dat de overheid er niet voor hen is, blijkt ook uit protesten van de laatste maanden."

Daarmee haakt het kabinet aan bij wat SCP-directeur Kim Putters al jaren stelt: 'Nederland heeft een [nieuw sociaal contract](#) nodig om de hardnekkige kloof tussen de can's en de cannot's echt te verkleinen.'

In zijn reactie benoemt het kabinet vervolgens allerlei (investerings-)programma's en thema's, die zijn gekoppeld aan vier kansen die iedereen in Nederland zou moeten krijgen:

- de kans om je te ontwikkelen
- de kans op goed werk
- de kans op invloed
- en – nieuw in vergelijking met de vorige brief - de kans op een goede woning

Rond het thema 'jeugd' stelt het kabinet bijvoorbeeld "dat iedereen een eerlijke kans krijgt zich te ontwikkelen. Eigen inzet en talenten van kinderen moeten leidend zijn

voor de onderwijsloopbanen van kinderen, niet achtergrond of opleidingsniveau van hun ouders. Dat stelt iedereen in staat wat van zijn leven te maken, maar maakt mensen bijvoorbeeld ook weerbaarder bij tegenslag en voorkomt criminaliteit onder kwetsbare jongeren.”

De intenties zijn goed maar de uitwerking bereikt niet de juiste mensen

Maar wat hebben kinderen in achterstandssituaties aan programma's als 'Voorschoolse Educatie' nu blijkt dat juist veel doelgroepouders anno 2020 de weg naar voorschoolse educatie niet weten te vinden? Wat heb je aan het 'Actieplan Brede Schuldenaanpak' als blijkt dat veel mensen uit schaamte over hun schulden bij niemand durven aankloppen en eindeloos het ene gat met de andere lening blijven vullen? En dat ze door die permanente geldstress een groter risico lopen op echtscheiding, depressie en dakloosheid?

Anders gezegd: de intenties van de programma's zijn prima, maar de realiteit van duizenden bewoners met complexe problemen is dat de programma's moeten worden vertaald naar *concrete laagdrempelige vroeghulp in hun buurt*. Ook de samenhang van de programma's en de bijbehorende aanpakken moeten worden afgestemd in de wijken, want dáár moet uiteindelijk de integrale hulp voor multiproblematiek plaatsvinden.

Inderdaad: u als Kamerlid gaat daar niet over, dat valt onder gemeenten. En die investeren tot nu toe onvoldoende in structurele, vroegtijdige ondersteuning van kwetsbare bewoners aan de voorkant. Vanwege de gegroeide situatie zijn ze immers veel geld kwijt aan zorg en curatieve oplossingen aan de achterkant.

Daarom vraagt Sociaal Werk Nederland het Rijk om zich meer te richten op een goed werkend randvoorwaardelijk systeem, en minder op de gedetailleerde inhoud van afzonderlijke programma's. Zet gemeenten in de *positie* om deze op zich kansrijke programma's in de buurten en wijken effectief en met de juiste professionals vorm te geven.

Bijvoorbeeld: zorg landelijk voor de juiste prikkels (bij zorgverzekeraars) en financiële middelen voor preventie. Want lokaal loopt de zorg vast: we moeten dus iets anders bedenken. Gemeenten moeten beloond worden als ze door preventie mensen uit de zorg houden. Verschuif een substantieel deel van de 100 miljard aan zorggeld naar preventie in buurten.

Hoe? Vier dringende suggesties:

- Zorg dat het systeem mensen uitnodigt om te werken en te participeren. Vervang het bureaucratische dichtgetimmerde woud aan regelingen en de vele afzonderlijke toeslagen die leiden tot onzekerheid bij een verandering in het inkomen.
- Zorg dat de afbouw van bedden in instellingen gepaard gaat met voldoende opbouw van Wmo/begeleidingscapaciteit in de wijken.
- Zorg dat de bouw van woningen en goed doordachte sociale wijken de urgentie

krijgt die het verdient.

- Zorg dat er overal in Nederland structureel sociale buurtnetwerken worden opgebouwd.

En doe dat doordacht met een landelijk programma:

Deltaplan Sociale Wijken

In wijken met veel sociale huurwoningen is de leefbaarheid de afgelopen jaren aantoonbaar afgenomen. Dat blijkt uit het [vervolgonderzoek in achterstandswijken van Aedes, de koepel van woningcorporaties](#). Door onveiligheid en overlast is het vertrouwen van bewoners in de overheid en in de toekomst tot een dieptepunt gedaald.

In de reacties op het rapport wordt de oplossing vooral gezocht in een betere woningmix of meer duurdere woningen in deze wijken. Prima, maar hiermee los je de dagelijkse problemen van kwetsbare bewoners niet werkelijk op. Onder meer onderzoeker [Jeroen Frissen stelde in de Volkskrant](#): 'Het mengen van woningen is geen oplossing voor alles; goede zorg en maatschappelijke ondersteuning zijn net zo belangrijk.'

Precies daarom vraagt Sociaal Werk Nederland samen met 450 lidorganisaties waaronder Valente (voorheen Federatie Opvang en RIBW) en Vluchtelingenwerk Nederland om een *Deltaplan sociale wijken*: een nieuw nationaal wijkenplan om het nieuwe sociaal contract concreet vorm te geven. Alleen een hechte coalitie van gemeenten, ondernemers, corporaties, politie, onderwijs, welzijnsorganisaties, maatschappelijke zorg en bewoners zelf, kan de neerwaartse spiraal doorbreken die Aedes haarscherp in beeld heeft gebracht.

Het punt is dit: anno 2020 worden goedkope socialehuurwoningen vooral toegewezen aan mensen met vaak lage inkomens en véél complexe hulpvragen, zoals statushouders, ouderen, en woningzoekenden vanuit de ggz, (jeugd)zorg en de maatschappelijke opvang.

Willen we dat zij zich kunnen redden in hun nieuwe woonomgeving? Dan vraagt dat niet alleen om een evenwichtige spreiding van woningen, maar vooral ook om ondersteuning in het dagelijks leven door hulpverleners die kunnen werken met juist deze buurtbewoners. Die tijdig signaleren dat iemand afglijdt, die helpen met toeslagen aanvragen of crisisopvang regelen. Die taallessen organiseren of iemand aan vrijwilligerswerk helpen. Dat voorkomt schooluitval, schulden, dakloosheid, een ziekenhuisopname, overlast, isolement, of gedwongen uithuisplaatsing.

Dat inzicht is overigens niet nieuw, maar lag begin deze eeuw ten grondslag aan de krachtwijkenaanpak. "Naast het vervangen van slechte portiekwoningen konden er ook sociale projecten ('achter de voordeur') worden opgezet. Helaas werd deze aanpak in de volgende kabinetsperiode weer afgebroken," schreef de [Amersfoortse oud-wethouder Jelle Hekman](#) begin februari al in een ingezonden brief in een krant. Mede daardoor is sinds 2008 het aantal sociaal werkers landelijk met een kwart gekrompen.

Zo is er een enorm gat geslagen in de sociale basis in deze, en vele andere wijken. En precies daarom is het tijd voor een comeback van de gecombineerde aanpak fysiek en sociaal: een deltaplan Sterke Sociale wijken.

Het goede nieuws is dat gemeenten en professionals op wijkniveau allang weer zijn begonnen met die samenwerking, binnen wijkteams en tal van netwerken. Sociaal werkers, huismeesters, wijkverpleegkundigen, leerkrachten, vrijwilligers, ambtenaren, peuterleidsters en wijkagenten komen immers dezelfde mensen tegen. Zij weten allang dat vooral hun gezamenlijke inzet kwetsbare buurtbewoners houvast biedt bij het oplossen van uiteenlopende levensproblemen.

Zij verdienen daarbij een steun in de rug. Vandaar onze dringende oproep aan het Rijk: stel gemeenten beter in staat om de sociale basis in de huidige achterstandswijken te verstevigen. De wil daartoe is er bij vrijwel alle betrokken partijen. Ze zien de urgentie, ze weten wat er mist en wat er nodig is. Een samenleving mag dan verwachten dat ook de landelijke overheid haar verantwoordelijkheid neemt. Als we nu in actie komen kunnen we het tij nog keren en de achterstandswijken uit het slop trekken.

Graag ga ik met u hierover in gesprek, desgewenst samen met bewoners en sociaal werkers.

Met vriendelijke groet,

Lex Staal, directeur Sociaal Werk Nederland